

2.2.7.4

2.2.7.4.2.

T e o f i l

* 1.12.1898 Majdan Zbydniowski
+ 24.06.1976 Łódź

rozw. _____

ż. Józefa z **Grąbczewskich**

* 11.10.1912 Siedlce

+ 30.06.2002 Warszawa

Józefa Chciukowa
fot. 1947.

2.2.7.4.2.1.

A d a m
M a r i a

* 2.02.1939 Warszawa
+ 27.07.2017 Łódź

2.2.7.4.2.1

Teofil Chciuk
(1962 r.)

Adam Maria Chciuk
(1962 r.)

2.2.7.4.2

Teofil Chciuk (2.2.7.4.2.). Ur. 1.12.1898 r. w Majdanie Zbydniowskim, syn Franciszka i Katarzyny z Latawców. Po ukończeniu miejscowej szkoły podstawowej rozpoczął naukę w Przemyślu, w 3. C.K. Gimnazjum im. Kazimierza Morawskiego na Zasaniu. W roku 1914 został przeniesiony do nowo otworzonego C.K. Gimnazjum w Mielcu, gdzie mieszkał u swojego stryja Stefana (2.2.9.6.), nauczyciela języków klasycznych i jęz. polskiego w tej szkole. W chwili wybuchu I Wojny Światowej ma 15 lat i jest uczniem V kl. gimnazjum. Zgłasza się do komisji werbunkowej do Legionów, ale jako nieletni i zbyt wątły zostaje odrzucony.

W czasie od schyłku sierpnia 1914 r. do końca maja 1915 r. przeżywa z rodzicami dwukrotne przejście frontu przez Majdan Zbydniowski - w trakcie ofensywy Brusilowa, a następnie ofensywy Mackensena. Wycofujący się Rosjanie palą zabudowania wraz ze zbiorami. Panuje głód. Wraz z młodszym bratem Michałem ciężko pracują, aby zapewnić rodzinie dach nad głową i minimum egzystencji. Trudną sytuację pogłębia ciężka choroba ich ojca. Po

odejściu Rosjan, wraca do uruchomionego gimnazjum do kl. VI.

5.05.1916 r. zostaje powołany jako landsturmista (pospolite ruszenie) i wcielony do 40 pułku piechoty (K.u.K. Infanterie Regiment Ritter von Pino No 40) w Samborze. Po przeszkoleniu rekruckim i przysiędze trafia do okopów na front wołyński. Wobec zatrzymania ofensywy rosyjskiej, wysłany na dodatkowe szkolenie do Włodzimierza Wołyńskiego, zapada tam na tyfus.

W szpitalu i oddziale ozdrowieńców spędza czas do maja 1917 r. Wysłany do Radymna k. Jarosławia, do szkoły oficerskiej, po jej ukończeniu, z tytułem Kadettaspiranta zostaje wysłany na front włoski. Pełni tam służbę liniową do lipca 1918 r. Bierze udział w bitwie nad Piave. 15 lipca, w 9. fali ataku, po przeprawie przez rzekę, podczas natarcia, zostaje ranny w nogę. Dostaje się do przyfrontowego szpitala w Motte di Lavenza i tam zapada na dysenterię (czerwonkę). Dzięki przypadkowej interwencji szkolnego kolegi, funkcyjnego w komendanturze dworca, zostaje ewakuowany pociągiem sanitarnym dla oficerów i trafia do szpitala zakaźnego w Udine. Po wyleczeniu, idąc za radą poznanych b. legionistów z 1. Brygady, aby uniknąć ponownego wysłania na front, niszczy dokumenty i podaje przynależność do pułku odesłanego na tyły celem reorganizacji. Zostaje zarejestrowany jako artylerzysta z Feldartillerie Regiment No 24. z Przemyśla. Komisja lekarska, wobec złego stanu zdrowia, wysyła go do etapowego oddziału rekonwalescentów w Faedis.

Kolejny raz dopisuje mu szczęście, kiedy przydzielony do oddziału kapelan, kpt. Gawęł, okazuje się wikariuszem z parafii zaleszańskiej. Dopomaga on w załatwieniu przysługującego urlopu na egzamin maturalny. Upadek monarchii austrowęgierskiej 28.10.1918 r. zastaje Teofila Chciuka w rodzinnym domu.

1. listopada 1918 r. zgłasza się ochotniczo do Wojska Polskiego w organizowanej Powiatowej Komendzie Wojskowej w Tarnobrzegu. Zarejestrowany jako artylerzysta, służbę rozpoczął w Nadbrzeziu - porcie, w kompanii wartowniczej strzegącej magazynów wojskowych b. armii c.k. W grudniu, skierowany do punktu zbornego artylerzystów w Przemyślu, a następnie do kadry 1. pułku art. górskiej. Przechodzi przeszkolenie w Modlinie i Rembertowie. 5.05.1919 r. w składzie 4. bat. 12. pułku art. wyrusza na front lwowski (ukraiński), w rejon Sambora. Kolejne translokacje do Stanisławowa, Mariampola, Halicza, Brzeżan. Uczestniczy w pierwszej bitwie, którą bateria stacza 29. maja pod Olchowcem k. Brzeżan. W połowie czerwca, w następstwie reorganizacji jedn. art. wraz z baterią (nr 5) zostaje wcielony do 1. pułku Legionów (dow. płk. Knoll-Kownacki), w skład 4. D.P., jako d-ca plutonu, od 18.06. w natarciu szlakiem Rohatyn – Bursztyn – Monasterzyska – Buczacz – Kopyczyńce. 15.07. na linii rz. Zbrucz, gdzie zakończyły się działania wojenne z Ukraińcami. 24.07.1919 wraz z jednostką przeniesiony do Wilna. Od końca sierpnia na froncie północnym (łotewskim) na stanowiskach w rej. Turmonty – Kałkuny - Dietrichstein. W natarciu z udziałem czołgów, na wojska sow. broniące odcinka Dźwińsk-Drysa. Uczestniczy w natarciu na Połock do Dźwiny. W zdobytym Dźwińsku przeniesiony na

stanowisko d-cy plutonu sztabowego dywizji. Po przejęciu i obsadzeniu zdobytych terenów przez wojska łotewskie, w ciągu kwietnia 1920 r. dywizja została przeniesiona do Baranowicz, a następnie w rejon Zwiachla.

Brał udział w zdobyciu Kijowa, następnie w odwrocie przez Korosteń. W ciężkich bojach odwrotowych, dowodził zwiadem artyleryjskim. W bitwie pod Białymstokiem (24.08.20 r.) wraz z plutonem, okrążony przez przeważające siły sowieckie, przebił się do swoich oddziałów bojem wręcz (KW). W bitwie pod Lidą (28.09.20 r.) w boju spotkaniowym, wykorzystując zaskoczenie, plutonem armat pozorując większą siłę ognia niż rzeczywistość, spowodował panikę i załamał przygotowane natarcie sowieków, otwierając drogę do Białegostoku. (KW). Był komendantem wojennym m. Wołożyna, po czym tzw. referentem demobilizacyjnym, oficerem broni. 15.03.1921 zostaje dowódcą 9. bat. 1. pułku art. polowej Legionów. Od 15. października 1921 roku uczestniczy w kursie maturalnym im. mjra Łukasińskiego w Wilnie, następnie wstępuje na wydział prawa Uniwersytetu Wileńskiego im. Stefana Batorego.

W 1925 r. wraca do służby liniowej, pełniąc funkcję oficera baterii, a od 26.03.1926 do 31.10.1926 funkcję dowódcy 6. baterii w 24 pułku artylerii polowej. W tym czasie odbywa kurs instruktorski w Centralnej Wojskowej Szkole Gimnastyki i Sportów w Poznaniu, po czym, po ukończeniu Szkoły Młodszych Oficerów Artylerii w Toruniu, otrzymał awans na stopień kapitana ze starszeństwem 1.01.1927. 31.10.1927 został powołany do Departamentu Artylerii w Ministerstwie Spraw Wojskowych, jako referent personalny.

W 1929 r. uczestniczy w honorowym poczcie Wojska Polskiego wystawionym przez Departament Artylerii MSW dla sprowadzenia zwłok gen. Józefa Bema z Aleppo w Turcji, do Krakowa, a następnie do Tarnowa.

W sierpniu 1933 r. powołany na kurs unifikacyjny do Centrum Wyszkozenia Piechoty w Rembertowie, po czym zostaje dowódcą 3. bat. w 21 pułku artylerii lekkiej w Bielsku -Białej.

W tym czasie aktywnie uprawia sport. Jest tenisistą, uprawia jeździectwo. Bierze udział w zawodach hipicznych krajowych oraz w reprezentacji wojskowej Kraju.

19.03.1937 r. awansuje do stopnia majora i w kwietniu 1937 r. obejmuje dowództwo dywizjonu w 20. pal, w Baranowiczach .

Zmobilizowany, od 23 marca 1939 r. na pozycjach obronnych 20. Dywizji Piechoty, na przedpolach Mławy, nadzoruje budowę umocnień polowych i betonowych bunkrów. Tam zastaje go wybuch II Wojny Światowej. Odwrót 20 DP na 160 kilometrowej odległości dzielącej Mławę od Warszawy trwa 17 dni. Po 2. dniach zaciętej walki pod Mławą, 20 DP rozpoczyna odwrót, który wśród ustawicznych walk, kończy się w Warszawie.

Mjr Teofil Chciuk jako dowódca II dywizjonu 20 pal bierze udział w bitwie mławskiej, bitwie pod Głinojeckiem, odpiera natarcie niemieckiej piechoty wsparte czołgami z kier. Gruduska (KW), a jako dowódca 20. pal (od 9. września - dow. 20. pal płk Weryński trafił do szpitala), pod ostrzałem, w boju, przeprowadził pułk przez przeprawy na Wiśle.

W Warszawie, pełnił funkcję dowódcy artylerii bezpośredniego wsparcia obrony Pragi.

W dniu 27. września 1939 r. pisemnym rozkazem gen. W. Czumy został wyznaczony na komisarza kapitulacyjnego, co oznaczało poddanie się i w konsekwencji niewolę. Poprzez obóz przejściowy w Żyrardowie, został przewieziony do obozu jenieckiego Oflag II A w Prenzlau, a następnie z początkiem 1940 r. do obozu Oflag II C Woldenberg (obecnie Dobiegniew).

W obozie dla wypełnienia czasu uczył się języków, francuskiego i włoskiego, poszerzając znajomość niemieckiego i rosyjskiego.

W 1942 roku staje przed Oficerskim Sądem Honorowym, wobec konfliktu z kilkoma oficerami, w tym ze Starszym Obozu, z powodu czynnego przeciwstawienia się akcji dyskryminującej oficerów pochodzenia żydowskiego. Akcja ta była spowodowana zagrożeniem tych oficerów związanym z planowanym przejęciem administracji Obozów przez Gestapo. Ta jego postawa skutkowałą po wojnie, kiedy represjonowany spotykał się z pomocą ze strony prominentnych przedstawicieli społeczności żydowskiej.

Po zakończeniu działań wojennych, odnalazł rodzinę, która przetrwała Powstanie Warszawskie i wegetowała w skrajnie ciężkich warunkach w Wesolej pod Warszawą. Wobec utraty całego dorobku życiowego w Warszawie i Baranowiczach, osiedlił się w Łodzi, gdzie uruchomił wspólnie z fachowym

wspólnikiem fabrykę tekstylną opuszczoną przez Niemców. Fabryka wkrótce została przejęta przez władze i znacjonalizowana, a niedoszły fabrykant przez kilka lat płacił tzw. podatek od wzbogacenia. Z początkiem 1946 r. uzyskał pracę w organizującym się państwowym transporcie samochodowym. Początkowo jako komisarz windykacyjny, pozyskujący pozostawiony przez Niemców tabor na tzw. *Ziemiach Odzyskanych*, następnie jako dyrektor łódzkiego Oddziału Transportu Samochodowego, organizującej się Państwowej Komunikacji Samochodowej (PKS).

Rozpoczęta z końcem 1949 r. przez władze PRL nagonka na tzw. *sanacyjnych oficerów przedwrześniowych*, spowodowała, że Teofil Chciuk był kilkakrotnie aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa, następnie zwalniany wskutek interwencji *z góry*, w końcu jednak, z dnia na dzień wyrzucony z pracy w sierpniu 1951 r.

Odtąd pracował na najniższych wg siatki płac stanowiskach. W domu przeprowadzano rewizje. Dla uniknięcia prowokacji, w obawie o uwikłanie w przeprowadzane wówczas śledztwa, i w ich następstwie, tzw. *procesy odpryskowe* obejmujące często jego dawnych kolegów, zaniechał wszelkich kontaktów towarzyskich, zerwał korespondencję, stał się domatorem pochłoniętym książkami. Ten stan rzeczy trwał do częściowej *odwilży* politycznej w 1956 r.

Do czasu przejścia na emeryturę pracował jako kierownik do spraw inwestycji w Centrali Handlu Artykułami Galanteryjnymi i Dyrektor ds. Inwestycji w Biurze Rezerw Państwowych.

Na emeryturę przeszedł w 1972 roku, po 54 - letnim okresie zatrudnienia.

Do reżymowego Związku Bojowników o Wolność i Demokrację nie należał, ominęły go zatem awanse dla oficerów rezerwy, a także asysta wojskowa w czasie pogrzebu.

Zmarł w 1976 roku. Pochowany został na Cmentarzu Wojskowym w Łodzi.

Mjr Teofil Chciuk
1937 r.

Źródła: - T. Chciuk - *Moje wspomnienia frontowe i wojskowe*

- *W wojsku austrijackim,*
- *28 dni Września.*

- A. Zawilski - *Bitwy Polskiego Września.*

- Dokumenty - *Centralne Archiwum Wojskowe - Teczka personalna mjra Teofila Chciuka*

Sygn. AOE 13-93; Apc 2603; 2077.; KW 17/C-169;

KW 17/C-172; KZ 13-93

Zdjęcia: ze zbioru Autora.